

מדרון עין גדי היום

מורשת האדם

באופן טבעי, משכו מקורות המים של עין גדי לא רק חיות וצמחים אלא גם בני אדם. בתחומי השמורה שרידים ארכיאולוגיים רבים, ביניהם מקדש בן התקופה הכלקוליתית (4,000 לפנה"ס עד 3,150 לפנה"ס). הממצאים שנתגלו באזור מעידים על קיומו של יישוב יהודי עתיק, שהתקיים ברציפות למעלה מ-1,200 שנה ותחילתו במאה השביעית לספירה. גם יישוב זה ניצל את מי המעיינות באזור והשתמש בהם לחקלאות שלחין. ברחבי הנווה תוכלו לראות שרידים למערכות השקיה קדומות, הכוללות מדרגות לעיבוד חקלאי, בריכות אגירה וקטעי אמות מים חצובות ובנויות.

מחזירים את המים לטבע

לראשונה מזה 50 שנה: נחל עין גדי ישוב לזרום כנחל איתן, זאת בעקבות הסכם עקרונות לשיתוף פעולה שנחתם בין רשות הטבע והגנים ובין קיבוץ עין גדי. כמו כן, ישובו נחל ערוגות ונחל דוד לזרום במלוא עוצמתם וייתפסו רק במורד. המשמעות: מי הנחלים והמעיינות חוזרים אל הטבע. במקביל, יוכרזו שטחים נוספים של מדרון עין גדי כשמורה. בכך הגיע לידי סיום אחד הקונפליקטים המורכבים ביותר בתחום שמירת הטבע בישראל. "ההסכם הוא חלק ממאבקה של רשות הטבע והגנים על זכותו של הטבע למים והוא סנונית מבערת להסכמים דומים באזורים נוספים", אומר מנכ"ל רשות הטבע והגנים, **אלי אמיתי**.

מקור המים

שמורת עין גדי היא אי של סוואנה המוקף במדבר קיצוני ושוכן לחופו המערבי של ים המלח. התנאים האקולוגיים הייחודיים שלה הופכים אותה לבית גידול של צמחים נדירים ובעלי חיים מדבריים מסוגים שונים. המים, מקור החיים של השמורה, מגיעים משני מקורות עיקריים: הנחלים ערוגות ודוד ומעיינות עין גדי ושולמית. אלא שעד כה, היו המים נתפסים במעלה הנחל או בנביעת המעיינות, ומופנים אל הקיבוץ שאחד ממפעליו הידועים הוא זה של המים המינרליים. ההסכם שנחתם כעת משנה את אופן חלוקת המים באזור המעיינות, כך שרק 25 אחוז מהם יישמשו את הקיבוץ וחלקם הגדול (75 אחוז) יוחזר לטבע. בנווה המדבר עין גדי, אלפי קילומטרים מאזור תפוצתם השכיח, גדלים עצים, שיחים ומטפסים סודניים שזהו הקצה הצפוני של תחום גידולם. אנב, זהו רק מרכיב אחד במערכת אקולוגית ייחודית, שכן מינים נדירים רבים נמנים עם צמחי האזור. בין הצמחים הטרופיים של עין גדי נמצא גם את השיזף המצוי ואת עצי ערף המדבר, שריכוז גדול שלהם מצוי בשמורה. גם בעלי החיים המתקיימים בעין גדי מייצגים את מגוון המינים המדברי - מהנמר ועד הקוצן.

נחל עין גדי. יחזור לזרום

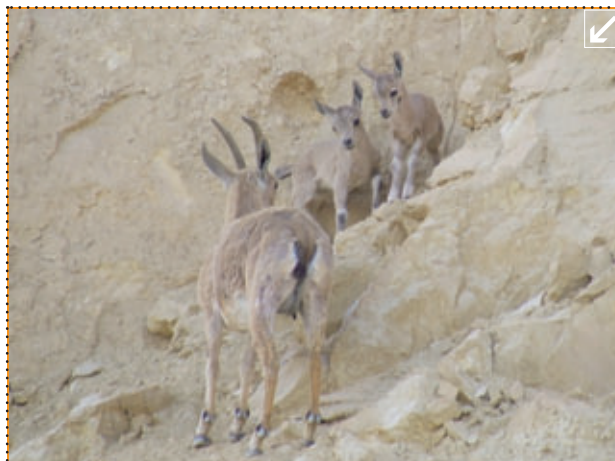

הולכים על חוף נקי

בישראל עשרות קילומטרים של חופים. חלקם הגדול הם חופים פתוחים ובלתי מוכרזים, המשתרעים על כ-130 ק"מ מתוך רצועת חוף של 190 ק"מ לאורך הים התיכון ו-11 ק"מ נוספים במפרץ אילת. חופים אלה עשירים בחי ובצומח – אך גם בלכלוך ופסולת מוצקה, המהווים מפגע אסתטי ובטיחותי. אלא שפסולת בחופים משפיעה לא רק על היבטים אסתטיים, אלא גם על סיכויי הישרדותם של החי והצומח באזור. אוכלוסיית צבי הים, למשל, נמצאת בסכנת הכחדה ומושפעת גם היא לרעה מפסולת החופים.

המשרד להגנת הסביבה החליט לשנות את התמונה ויזם את תכנית "חוף נקי", המיושמת זו השנה השלישית בשיתוף רשות הטבע והגנים ומרכז השלטון המקומי. במסגרת התכנית, פותח "מדד חוף נקי" – כלי מדידה למעקב אחר הפסולת בחופים, שחשף כי רובם פשוט מלוכלכים. אבל יש גם חדשות טובות: שנתיים חלפו מאז החל יישום התוכנית, ושיפור של עשרות אחוזים חל במצב הניקיון בחופים. על פי המדד, ביוני 2005 היו 70 אחוז מחופי ישראל הבלתי מוכרזים "מלוכלכים" עד "מלוכלכים מאוד", בעוד שבדיקה שנערכה בספטמבר 2006 מגלה כי 80 אחוז מהם הגדרו אז נקיים. התקווה היא, כמובן, כי מגמה זו תמשיך גם בקיץ 2007.

איך מסבירים את השינוי? בעיקר בשינוי התפיסה של הרשויות המקומיות, שהנושא הפך בעקבות הפעילות לחלק בלתי נפרד מאחריותן. למרות ההישגים, המלאכה של יחזמי מבצע "חוף נקי" עדיין לא הסתיימה וגם השנה נמשך לערוך פעולות הסברה בנושא בקרב הציבור. בסופו של דבר, הכוונה היא להעביר את האחריות הרשמית לשמירת ניקיון החופים לידי הרשויות המקומיות.

שיעור בטיפוס

גדיי יעלים נולדים עם יכולת טיפוס טבעית, אבל כמו כולנו גם הם כנראה זקוקים להכוונה. וזה בדיוק מה שעושה "אמא יעלה" בתמונה: מעודדת את שני הגדיים, כנראה תאומים בני שבועיים, לטפס על צלע ההר. התצפית המרשימה הזו התגלתה לעיניה של שירי בירן, פקחית טיולים בהרי אילת. תבנית נוף מולדתם של היעלים היא צוקים וסלעים, שעליהם הם מתנועעים בכושר מיוחד במינו הודות למבנה גופם. זו גם הסיבה לכך שמתפסי הרים מצוידים בנעליים שסוליותיהן מיוצרות על פי דוגמת פרסות היעלים – סוליות גומי, שבהיקפן נעוצים מסמרים.

היעלים מסוגלים, למשל, לנוע על פני קיר סלע תלול ולהיאחז בכל זיז, לזנק מטרים אחדים מצד אחד של ערוץ למשנהו – וגם לדלג על פני תהום למרחק מטרים לא מעטים. היעלים נחשבים בעלי חיים חברותיים, החיים לרוב בעדרים. בכל עדר הירארכיה ברורה ולפיה צועדים הפרטים בשבילים שבמצוקים.

חושי הריח והשמיעה של היעלים מפותחים מאוד, אם כי חוש מפותח במיוחד הוא הראייה. מיקום העיניים שלהן בצדי הראש מאפשר להם זווית ראייה רחבה. כשנתקלים היעלים באויב, הם משמיעים קול שריקה לאות אזהרה. למעשה, אויביהם העיקריים הם בני האדם. בשנת 1954 נחקק "חוק הגנת חיות הבר", שנתן בידי רשות הטבע והגנים כלי חוקי להצלת היעלים.

דיווח וצילום: שירי בירן, פקחית טיולים במחוז אילת

לטייל כמו כולם

יש משהו בנפך שפותח את הלב ומרומם את הנפש – זה כנראה נכון לכולנו, אבל לא תמיד נגישי עבור כל אחד מאיתנו. ילדים ובוגרים בעלי צרכים מיוחדים צריכים להתמודד עם קשיים רבים, ביניהם גם הקושי להתנייד ולקחת חלק בפעילויות שעבור רובנו הן מובנות מאליהן.

זו בדיוק הסיבה שרשות הטבע והגנים חברה יחד עם עמותת "עלי כותרת" לקידום בעלי צרכים מיוחדים, במטרה לקיים טיולי משפחות המותאמים במיוחד לאוכלוסייה זו. המדריכים מספרים כי הם מטיילים יחד עם הילדים בחבורה מגובשת, וכולם מתאמצים ועוזרים זה לזה

בקטעים הקשים של הדרך.

מירה, אמו של ברק, לקחה חלק באחד הטיולים יחד עם בנה. עבודה, היא אומרת, זה היה רווח כפול: "הטיולים הם מפגש נהדר לא רק עבור הילדים, אלא גם עבורנו, ההורים". לדבריה, בעקבות סדרת הטיולים הבינה כי רבים כמעט ולא פגשו מעולם בעלי צרכים מיוחדים. "הרבה אנשים מגלים כמה שגויות הדעות הקדומות שלהם, ונוצרות סיטואציות מאוד מרגשות". ההדרכות מתבצעות ללא תשלום, לא כולל עלות הכניסה למי שאינם מנויי "מטמון".

דיווח: נעמה נולד ואורן רוזנר, רשות הטבע והגנים